

La primera Exposició de l'Associació d'Escultors

L'exposició primera de la novella Associació d'Escultors, celebrada a la Sala Parés fa uns dies, afirma d'una manera eloqüent que la tradició escultòrica de Catalunya no és morta, i que al revés, dins el moment artístic actual presenta justament una vigoria extraordinària i disposa d'uns quants artistes de ver temperament capaços per ells sols de salvar aquesta seguida històrica que en la nostra història artística constitueix un dels capítols més brillants.

L'Associació d'Escultors ha fet bé, en primer lloc, de donar a Barcelona una exposició d'escultura. Les obres dels nostres escultors, en les exposicions d'art col·lectives, no hi brillaven, apagades com eren molt sovint per l'esclat lluminós de la pintura que en molts casos les deixava a un segon terme de l'atenció pública. Aquí hem vist, a base d'una instal·lació assenyada i plena de bon sentit, que una sala tota i únicament plena d'escultura, pot esdevenir un conjunt harmònic i reposat, que en res s'acosti a n'aquell aire de museu de gestos o de casa de boigs de guix, que sovint prenen els grans halls d'escultura de les exposicions oficials i dels museus moderns. Aquesta exposició «únicament d'escultura», estem segurs que haurà girat l'atenció de molts *amateurs* del nostre art modern, cap a n'aquest art un xic oblidat, i, proporcionalment, molt menys estimat que el dels pintors, encara que això sia per circumstàncies explicables que res tenen que veure amb l'apreciació intel·ligent de les seves valors artístiques.

Els noms dels artistes reunits sota el títol d'Associació d'Escultors, formen un grup d'homes de tendències artístiques afins. S'han agrupat triant-se, i l'ingrés a l'Associació no és lliure, sinó d'elecció dels components fundadors. Això vol dir que no hi ha pas tots els escultors de mèrit que hi ha a Catalunya, i que un partit pres de criteri estètic ha presidit a la formació del grup. A nosaltres, el sistema ens sembla excel·lent, i és aquesta una manera clara d'entendre's la gent, fent associacions vives, de les quals les batusses interiors de tendències es suprimeixen de fet, i tothom camina cap a un fi. La gent dedicada al conreu de les coses d'art, és no

solament natural, sinó honest que no sia eclèctica. Apart la personalitat de cadascú, hi ha uns principis de coincidència entre els associats que indiquen una tendència prou general per a representar a Catalunya un corrent artístic ben determinat i digne del més gran respecte,

En molts dels escultors que exposen s'hi observa la sana voluntat del treball que es fa per a entendre's sobre ço que és la plàstica de les coses. Hi ha un afany furiós, en alguns casos, de desembarassar, d'objectivar i per aquí de geometritzar les formes del món real. La tècnica

recerca noble i esforçada, val per escola i anuncia una escultura catalana amb fonaments solidíssims. Nosaltres no podríem deixar passar aquesta avinentesa de l'Exposició de l'Associació d'Escultors, sense assenyalar com aquest camí d'estudi seriós i net, que tendeix a la clarividència plàstica, és una

de les coses més sòlides que tenim i que més honor fan al nostre moviment artístic contemporani.

Els que dotats d'aptituds i de facilitats per a fer un brillant paper efectista saben renunciar a n'això per a seguir els durs aprenentatges, i saben obeir noble i dignament l'impuls interior que els mena als recomençaments, mereixen, en aquestes hores en què es parla de crisi d'ideal, la reconeixença dels que estimem la glòria i la dignitat de les coses d'art de Catalunya.

D'aquest moviment de reacció que s'ha operat aquí, i que ha fet aprendre l'escultura als escultors més que vint anys d'Acadèmia, l'Enric Casanovas en fou l'iniciador. Nascut al món de l'art en plena febre rodiniana, marxat a París al bo dels dies en què l'abocetament genial triomfava, el nostre estatuàire, mestre indiscutible de la darrera promoció d'escultors, va donar, en dies ja llunyans, una mostra elegant i fortíssima del seny i l'equilibri de la raça. Enric Casanovas, a l'època en què es preludiaven vagament les primeres simplificacions escultòriques de la primera tongada, donà un contingut ideal a n'aquell afany imprecís, donà un ànima a n'aquell batec difús que l'escola dita de Ceret iniciava. Li donà, en Casanovas, coincidint amb molts altres bells esperits catalans, però avençant-se en l'obra, ço que, amb massa juvenil vehemència a es-

tones, n'hem dit el «mediterranisme». Enric Casanovas hi va veure clar entre els primers i va deixar París per les terres asprues i «mediterrànies» del migjorn de França; i va anar a treballar a Mallorca (fins aleshores terra de pintors) per a copsar l'ànima d'aquella cosa vaga que tots els reaccionaris perseguien. I d'aquella hora són aquelles pedres arcaïtzants i dures, on la forma es mostra seca, simple harmonia de plans i de volums, adornada per un regust llunyà de cosa grega primitiva, o de cosa ibèrica olorosa de terra.

Els escultors Casanovas, Dunyach, Soto, Vives, Viladomat, Cairó, Pujol i Martorell, fundadors de l'Associació d'Escultors que ara ha celebrat la seva primera Exposició a Can Parés.

no sols pels noms i pel què han fet molts dels que aquí figuren, sinó i únicament pel què en aquesta exposició presenten.

Els escultors de l'Associació novella representen entre tots una reacció contra l'acadèmia en primer lloc, i una reacció contra el romanticisme escultòric en segon lloc. Aquesta reacció té, justament oposada al formulisme acadèmic i al sensacionalisme romàntic, una mica d'aspra de recomençament, una mica d'aponcellament d'arcaisme, una mica de fredor de especulació.

I la visió festegen aquí per a entendre's i conèixer's abans de penetrar-se. Alguns dels nobles i altíssims aprenents d'aquest moderníssim arcaisme català, denoten, a través dels seus exercicis de plasmació, una tal qualitat de comprensió, i arriben a solucions de tan perfecta claretat, que hom admira que sense escola puguin aquests autodidacts arribar a donar-se lliçons d'una tal força i d'una concisió perfecta.

Aquest recomençament, aquest arcaisme que és el fruit casual d'una

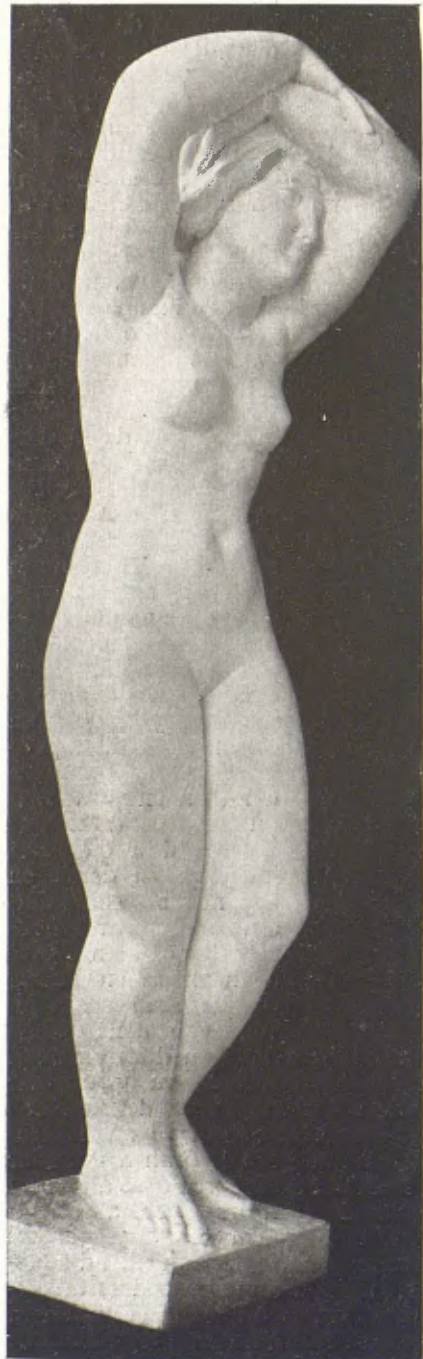
Quin bell esperit n'hi ha d'aquest Enric Casanovas!... Quina bella ànima senzilla i valenta de poeta! Quin doll d'esperit en la seva inexperimentada reacció! Tots, ens en emprendre d'aquells primers assajos d'arcaisme. Tots veiem que per aquí s'obria la finestra vers un ideal nou. Un matís de l'esperit immortal de les nostres coses venia com en els temps juvenils de la Grècia a encarnar-se en la carn perpètua de la pedra i el bronze, i després de la rauxa modernista, i després de les iniciacions clacisistes, plenes de dignitat, de valor i de prestigi del gran escultor català Josep Clarà, aquella juvenesa ardida d'en Casanovas, amb els seus fruits atrevits i macissos, plens de gerdors asprins i prometedors, foren i són encara un dels plats més picants, més revulsius i més sanitosos del nostre moviment artístic dels darrers vint anys.

Bé han fet els escultors de l'Associació novella, en elegir-lo President. Si no l'haguessin fet President ho hauria sigut perquè els hauria presidit a tots amb l'obra feta; i els que atents al nostre moviment artístic tenim per feina grata el registrar-ne els fets més complets, ens ha de plaure en veure aquest acte gentil de reconeixença que els companys d'en Casanovas realitzen amb aquesta justíssima elecció.

Cert que dels treballadors d'a-

LLORENÇ CAIRÓ. — Retrat en pedra. Associació d'Escultors. Sala Parés. (Cl. Serra.)

PERE JOU. — Estàtua, guix. Associació d'Escultors. Sala Parés. (Cl. Serra.)

questa reacció, alguns n'hi manquen, que no podem tampoc deixar com oblidats. Hi manca sobretot, Esteve Monegal. Esteve Monegal va deixar els cisells a una banda, però no els va pas deixar del tot segons tenim entès i voldríem. Aquell fou un dels pocs escultors d'aquí, que en el temps que aprenia l'escultura, exercia damunt d'ell i damunt dels que el voltaven, un segur i clar mestratge. Aprenia l'ofici Monegal al costat d'un escultor de grans aptituds, que és en Borrell Nicolau i que tampoc figura a l'Exposició ni a l'Associació; i es comprèn que no hi figuri. El temperament exquisit, preciosista d'en Borrell Nicolau, el seu alexandrinisme (diguem-ho així per a donar un nom just al nobilíssim decadentisme del seu estil), l'ha apartat dels arcaïsmes durs, i del retorn a les primitivitats esquemàtiques, on tot l'esforç rau en reduir la plàstica als elements tangibles... En Monegal però, si que hi manca, i nosaltres en repassar aquest tros d'història contemporània antecedent a la florida que ens ofereix l'exposició d'escultura de la novella Associació d'Escultors, no sabríem oblidar aquest nom, ni aquest home digne de la més alta estima, segons proven les escasses obres d'aquell temps de juvenesa que ha deixat fetes.

Alguns, sens dubte, quedaran oblidats. Esforços desconeguts de nosaltres, per circumstàncies especials, com és ara el d'aquella escultura gerda de M. Hugué, dit el Manolo. L'inoblidable iniciació de Gustau Violet, aquest Mistral de l'escultura catalana, i altres encara sens dubte que ens escapen. Tots ells, els uns i els altres, duïen a l'esperit l'ideal d'expressió íntima que havia

d'animar les pedres; i els passos durs del camí que es desfà per a recomençar-lo de bell nou, eren més difícils i demanaven més esforç, com més clar es veia aquest ideal, com més alta ells mateixos posaven la fita de la cursa recomensada.

* * *

L'entusiasme amb què hem assistit nosaltres com a espectadors modestos d'aquest moviment de l'escultura catalana moderna, no ens ha privat però, malgrat i l'alta estima que l'esforç d'aquesta reacció saniosa ens mereix de notar i de constatar que en l'escultura catalana de la darrera promoció, no s'ha desenrotllat en general, més que la primera etapa d'una escola escultòrica. Fem, però, les excepcions que ens serviran d'exemple del què volem dir. En Casanovas, capdevanter indiscutible del moviment, és un dels pocs que després d'haver establert la forma i després d'haver donat a la forma un estil expressiu de les essències nostres, ha donat en alguns moments a les seves escultures ço que és la inequívoca senyal de la perfecció artística: la vida. La plasmació d'un estat vital macís d'expressions espirituals, no hem d'oblidar que és el punt àlgid de la perfecció artística, i que per tal no pot exigir-se a la gent jove que practica un art difícil com aquest. Per això la impressió general de l'Exposició que comentem, és de què l'escultura catalana jove, que té ja intrínsecament un gran valor d'art, no és ben madura encara. Dunyach, ens hi mostra un retrat d'en Canals que és en aquest aspecte una de les coses més sorprenents de l'Exposició. Menys sentimental que en Casanovas, menys

dolç, diu la veritat, diu la vida amb unes qualitats insinuadores del més gran valor estètic. Si miréssim les edats dels expositors veuríem sens dubte (fora d'alguns casos que pel cas no complem), que aquests dos artistes són els que tenen més anys, i això és, tractant-se de l'ofici d'artista, i sobretot, de l'ofici d'escultor, una cosa molt important, car l'ofici vol anys; anys d'esforç, seguit i raonat; anys d'insistència. L'escultura és, sobretot, un procés de domini d'elements difícils, i el «bunyol» no és dissimula i el cansament no té excusa, i el fatig en una part, afecta total i tristament al conjunt. L'estil no és suficient a resoldre amb bonies, que per nobles que sien, només són epidèmies. La gran qüestió de la vida en l'escultura que com en tota obra és fonamental.

I la nostra escultura catalana jove, té estilistes exquisits, com aquest Llorenç Cairó, precis i net com un ganivet tallant. Viladomat, constructor solidíssim de formes i d'harmonies plàstiques com aquest Josep Grauger, en qui s'anuncia un esperit ple de les més altes i nobles inquietuds, com en Pere Jou, català robust i profund de qui esperem belles coses, com aquest Martorell, complex i interessant, com aquest escultor de bèsties que s'ens presenta amb el nom de Pujol Muntaner, com aquest inquietat Joan Rebull, amb el seu «Scherzo en bronze», de la «Noia de

JOSEP GRAUGER. — Retrat, bronze. Associació d'Escultors. Sala Parés. (Cl. Serra.)

Un aspecte de conjunt de l'Exposició de l'Associació d'Escultors a la Sala Parés.
(Cl. Pérez de Rosas.)

les trenes»... En les obres de tots ells, dins de valors desiguals, guiades per un esperit de purificació ple de dignitat, l'estil hi predomina. Viladomat a estones és l'únic que sent l'afany de la qualitat, l'ansia de la vida, la febre de donar als cossos la flonjor de l'orgànic; aquella flonjor que en Casanovas ha vessat, com un vellut meravellós, damunt les seves darres testes de noies; aquelles testes que abans eren belles d'estil i nues de vida; formes de préssec sense el borrisol epidèrmic... Aquell borrisol que vesteix amb una túnica d'emoció gairebé imperceptible, el marbre de la figureta femenina de Dunyach.

Tres escultors joves, resten al marge d'aquesta generalització, i són, Pau Gargallo, Màrius Vives i Joaquim Claret. Gargallo és un home sorprenent i intermitent. A estones, sembla que li passi per davant la vida i amb una grapada genial l'agafi i la posi tota en les seves petites escultures que són un veritable tros de vida i que gairebé de tan vitals «bestialegen». En altres ocasions la vida hi és absent i com un orfebre fa meravelles d'estil.

Màrius Vives és un cas d'escultor fortíssim que ha aconseguit un domini mestriol de la forma. El seu tors femení és una prova de mestratge eloqüent. Menys estilista que molts d'altres, la seva mà se n'és anat a la recerca de la veritat formal i ens

la porta nua, objectiva i seriosa i imponent per la mateixa simplicitat amb què es mostra...

Claret, altrament, és un dels comentadors de les qualitats de l'escultura antiga. Els seus ulls no poden apartar-se d'aquella gràcia de les velles tanagres, en l'estil de les

quals hi ha sabut, però, infiltrar un caliu de vida que els dona aquest aire de reliquia palpitant, que és tot el seu gran encís.

***

Heu's aquí uns comentaris a la primera Exposició de l'Associació d'Escultors. Ells han fet per Catalunya, i cal que la nostra gent faci per a ells. Cal que aquest esforç i aquestes obres dels nostres joves escultors, sien estimades de la gent de Barcelona. Cal en els nostres interiors la gràcia d'una estàtua, el batec de vida d'un marbre, no hi manquin, omplint les cases d'un xic d'alè d'esperit. Cal que les factures dels jardiners tinguin un plus per a pagar aquestes flors de vida fetes de marbre dur i de bronze que ha de portar una mica de gràcia humana entre les flors. Que una silueta s'emmiralli en l'aigua de l'estanyol i es retalli damunt del fons del cel o del verd dels xiprers al fons d'un camí. Cal pensar que hi ha escultors, i que les belles humanitats que ells creen són la millor i la més noble companyia que podem portar al nostre racer domèstic.

JOAQUIM FOLCH I TORRES.

LES EXPOSICIONS

Pintures i dibuixos d'Alexandre Cardunets

El conegut dibuixant Alexandre Cardunets, interpret fidelíssim dels aspectes monumentals i històrics de Barcelona i de Catalunya, ha celebrat a les Layetanes una exposició de dibuixos i pintures.

Dels dibuixos d'en Cardunets ha estat ja dit tot i fet degudament d'ells, en mantes ocasions, l'elogi que mereixen. La seva pintura menys coneguda l'hem pogut gustar ara a base de qualques bellíssimes notes de Mallorca en les que es revela, com en els dibuixos, un artista sincer que, dins la doctrina del just medi, cerca la veritat dels aspectes de la naturalesa i tracta de copsar i portar a la tela la bellesa que de la seva simple visió es desprèn.

La tècnica correcta de la seva pintura és un llenguatge que s'avé perfecta i dòcilment a la finalitat de l'artista.

Vidres d'Amèrica Cardunets i d'Enda i Núria Soler

Com cada any aquestes artistes, ex-deixebles d'en Quer a l'Escola de Bells Oficis, exposen els productes de les fornades fetes durant l'any. Els progressos que en la tècnica totes tres realitzen, són ben visibles enguany. Sobretot són visibles en les majors transparències logrades en les decoracions i especialment en els vasos decorats amb temes de vaixelles on han trobat fineses dignes d'esment.

Els dibuixos d'en Miret a les Galeries Layetanes

El popular dibuixant Miret, que il·lustra quotidianament amb un dels seus dibuixos humorístics les columnes de *La Veu de Catalunya*, ha celebrat una exposició dels originals dels esmentats dibuixos bellament colorits, on a l'hora que les seves actituds de dibuixant, l'artista ens

mostra les seves qualitats rellevants de pintor. Realment cada un dels dibuixos d'en Miret, amb els tocs del color bellament posat, es converteix en una petita obra d'art que mereix l'atenció dels *amateurs* intel·ligents.

Exposició Enric Vera a les Galeries Areñas

Exposa aquest artista una sèrie de paisatges sobre temes de Toledo, en alguns dels quals es revelen les bones condicions de la seva pintura. La tècnica de la pintura al tremp és emprada per l'artista en alguns casos i en ella hi demostra un singular domini, fins al punt de fer-se preferibles les obres així pintades que les que ho són pel procediment comú.

Paisatges de J. Pigem a les Layetanes

El conegut paisatgista J. Pigem, ha celebrat darrerament la seva exposició anyal a les Layetanes. Els

SALVADOR MARTORELL.—«Primavera», marbre. Associació d'Escultors. Sala Parés. (Cl. Serra.)

seus paisatges com de costum, ens reproduïen amb l'estil delicat propi de l'artista, els tendres escenaris de les riberes de l'estany de Banyoles i de les terres d'Olot.

Aquesta exposició manté els prestigis que el conegut pintor ha aconseguit amb el seu art entre el públic barceloní.

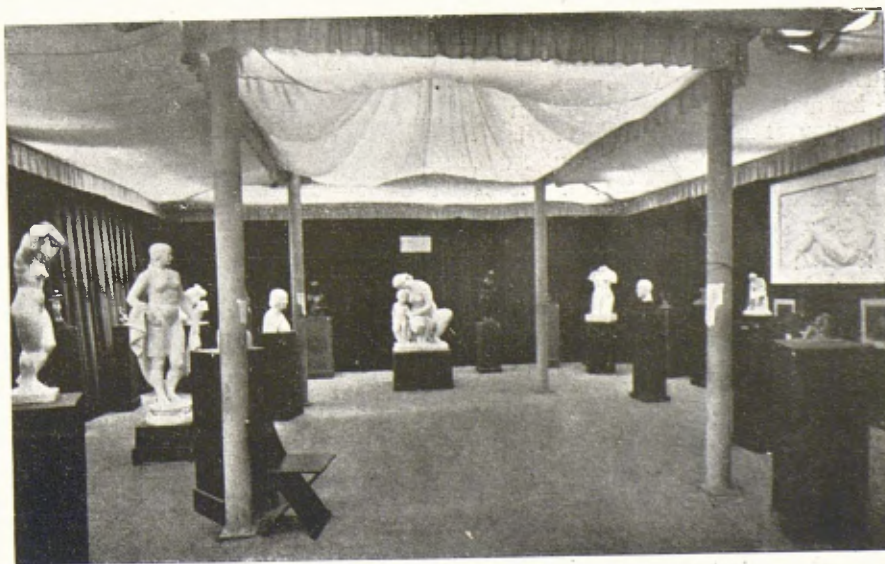
Escultures de Màrius Vives a Can Dalmau

Per manca d'espai en aquest número, no hem pogut reproduir, com pensem fer-ho, algunes de les més notables obres exhibides en l'exposició darrerament celebrada a Can Dalmau per l'escultor català resident a París. En Màrius Vives, i de la qual publicarem un comentari il·lustrat en el nostre número pròxim.

Direm únicament que la valor de l'obra d'aquest artista, que era molt poc conegut a la seva terra, ha fet

JOSEP VILADOMAT.—Bust de nena, terra cuita. Associació d'Escultors. Sala Parés. (Cl. Serra.)

Un aspecte de l'Exposició de l'Associació d'Escultors a la Sala Parés.
(Cl. Pérez de Rosas.)

que des d'ara el seu nom s'imposi entre els dels millors escultors de la darrera promoció.

Vidal Rolland a les Layetanes

Exposa el Sr. Vidal Rolland a les Galeries Layetanes, una sèrie de pintures, retrats, figures i paisatges. El seu art un xic banal mostra, però, moments interessants de tècnica acurada, com en el desnú femení, que és, al nostre modest judici, una de les millors obres de l'exposició.

Exposicions importants a Can Parés

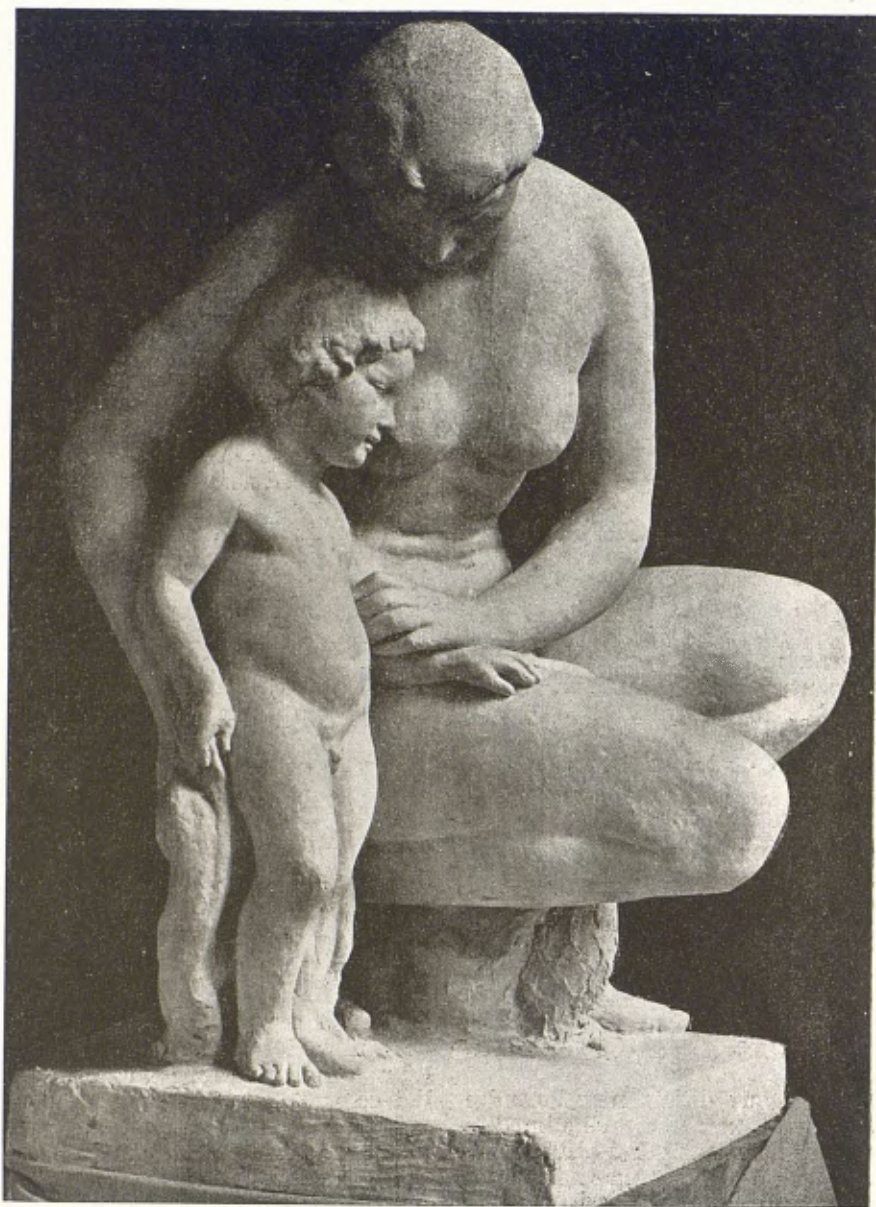
A n'aquest Saló ha estat darrerament oberta l'Exposició de dibuixos i pintures de Ferran Callicó, aquest jove artista sorprenent en les pintures i dibuixos del qual l'emoció inequívoca de lo viu s'hi mostra com una de les seves més normals aptituds. D'aquest artista parlarem amb l'extensió que mereix en el nostre vinent número.

* *

També ha estat oberta aquests dies a Can Parés i parlarem d'ella amb més extensió en el pròxim número, l'exposició d'obres de l'eminent escultor Marés, que ha obtingut un notable succés de públic.

Escultures de Joan Matamala a les Layetanes

El distingit escultor Joan Matamala Flotats exposa en una de les sales de les Galeries Layetanes, una sèrie d'obres escultòriques, entre elles alguns bustos retrats, essent notable la testa en bronze del genial arquitecte Gaudí, una de les obres més reeixides de les que s'exhibeixen. Demés dels retrats, concebuts en un estil desinvolat i abocetat, bé que sòlid en el fons, en la majoria dels

ENRIC CASANOVAS. — «Maternitat», guix. Exposició de l'Associació d'Escultors. Sala Parés. (Cl. Serra.)

casos, l'escultor Matamala exhibeix algunes imatges religioses. D'entre elles destaca el Sant Josep en marbre correctíssim.

F.

Els esmalts i els voris gravats de Miquel Soldevila

L'exposició que Miquel Soldevila ha tingut suara oberta a les Galeries Arenas, té per a nosaltres principalment la valor de veure que un dels nostres artistes en renunciar per una estona als pinzells i en donar-se sencer a l'apassionant aventura de l'art de l'esfaltador, ha lograt una cosa, que pocs artistes logren, quan volen emprar una tècnica d'ofici als seus fins: la perfecció. La renovació de les arts industrials a Catalunya, en la part important que els artistes hi han pres, ha tingut durant molt temps, com a un dels seus inconvenients pitjors, aquesta manca de perfecció d'ofici, aquest «poc més o menys» de la tècnica. Els valuosos assaigs fets damunt les ceràmiques, no haurien sortit de les obres de caient popular pobres de tècnica, sense la consumada ciència d'un Quer, o les imposicions d'un mestre de l'ofici com en Serra, qui intentà aquí les primeres porcellanes d'art. Les faiances, no tindrien ara els prestígis que tenen, si no hi hagués aquest ardidíssim Guardiola, que malda per a aconseguir qualitats que fessin de la terrissa nostra, quelcom més que un escaient producte d'indústria rural. Així en els esmalts,

PUJOL MUNTANER. — «Pañterá», terra cuita. Exposició de l'Associació d'Escultors. Sala Parés. (Cl. Serra.)

ara en els esmalts d'en Soldevila aconseguida, ens anuncia una hora interessant de la restauració de la nostra esmalteria d'art.

Dels procediments de l'esmalteria, Miquel Soldevila ha tingut, demés, el coratge d'adoptar el més difícil, que és el Limoges. Reduït a pintura pura, la previsió que cal tenir damunt les transformacions que sofreix la matèria pictòrica al contacte del foc, demana una experiència i una atenció extraordinàries i, sobretot, una voluntat que fa que en molts pocs casos l'esfaltador i l'artista es trobin en un sol home. Quan això esdevé, quan és l'artista qui adopta com a mitjà expressiu del seu art la llengua riquíssima en tons i transparències de l'esmalteria, aleshores únicament és possible la producció d'obres que com les que en Solde-

vila exposa, duguin el foc inconfusible de l'originalitat, florejant sota la superfície lluidora dels esmalts, dessota la qual naveguen les més exquisides melodies del color vitrificat.

L'artista ha creat per a els seus esmalts composicions aposta per a un art preciós i sumptuari. El seu dibuix correctíssim i precís hauria sigut per a la tècnica un nou motiu de dificultats. L'esfaltador, però, amb un coratge que sols la passió explica, no s'és acontentat encara d'aquestes dificultats i n'ha oposades a la tècnica altres de més dures encara, com és la dels retrats en miniatura.

Hi ha aquí sens dubte un virtuosisme que sols el triomf d'un tècnic perfecte fa possible. El retrat miniatura en esmalt de Limoges a mà, és dins l'ofici, una de les més grans dificultats. El «quasi-bé» no és en ell admissible. La indispensable semblança del retratat, que qualsevulga deformació en la cuita pot destruir, fa necessari un domini absolut de l'ofici.

Miquel Soldevila posseeix aquest domini, i una de les nostres satisfaccions és la de lloar sense cap reserva l'obra d'aquest esfaltador acomplert que encomana a la més rica llengua pictòrica la expressió de les fineses correctíssimes del seu art delicat de compositor miniaturista.

Aquest art de compositor miniaturista es manifesta també d'una manera gentilíssima en els seus voris gravats al foc. Les seves delicioses plaquetes dibuixades amb una singular correcció són dignes parions de les seves plaquetes esfaltades. En elles reviu les gràcies miniatures dels antics voris dels segles XVII i XVIII, emprats en la construcció d'arquitectes ricament decorades, i cal dir que les obres del nostre modern gravador sostindrien, sense desmèrit, una comparança amb les millors produccions d'aquell temps.

Ara manca que Barcelona sàpiga estimar en el que val la possessió d'un artista com Miquel Soldevila, dominador d'aquestes belles tècniques i creador de petites grans obres d'art. Que el retrat miniat a l'esfalt sigui més que un assaig de l'artista, una forma de complaure el gust de les nostres aristocràcies, de posseir retrats fets per aquest bell procediment. Que una tècnica així costa d'aprendre i el posseir un artista que la domini és un honor per a la ciutat, al qual els ciutadans que poden, hi deuen correspondre degudament.

JOAQUIM FOLCH I TORRES.

NOTICIARI

Poblet i Santes Creus

El Director general de Belles Arts ha visitat el Monestir de Poblet en ruïnes i de passada ha visitat la ciutat de Tarragona. Des de la darrera tardor, la ruïna imminent de Poblet tenia inquiets als qui estimen el preciós monument. Al mes de maig, la visita del Director general de Belles Arts, anuncia novament les bones disposicions del poder públic en pro del gran Cenobi. Començaran aviat les obres de reparació? Caldrà esperar set o vuit mesos més a que comencin? Les paraules del senyor Comte de las Infantas fan creure que no, i celebrariem molt que fós així.

D'altra banda l'aplec de les associacions excursionistes de les comarques tarragonines al Monestir de San-

tes Creus i la idea d'obrir una subscripció per a plantar al pati d'aquell claustre un jardí escaient, dona una nota simpàtica d'interès de l'opinió per les daurades ruïnes dels monuments nostres, al qual desitjariem que l'acció del poder públic correspongués.

* * *

A Tarragona el Director general de Belles Arts lamentà la trista instal·lació del preciós Museu romà i reviscolà el bell propòsit de construir un edifici aposta per a instal·lar-lo decorosament. D'això s'en parla a Tarragona cada vegada que hi va un Director general o un Ministre. Serà aquesta la darrera vegada que s'en parlarà?

Cal si és així que no oblidin que el millor edifici per a ostentar les joies romanes de Tarragona és l'edifici romà dit Castell de Pilat, deshonorat ara amb la instal·lació d'una presó. Aquell edifici amb obres degudament fetes, seria un magnífic marc per a enquadrar les joies que el Museu de Tarragona posseeix, i més escaient del que podria ésser l'obra del millor arquitecte.

El Tresor Artístic de Catalunya

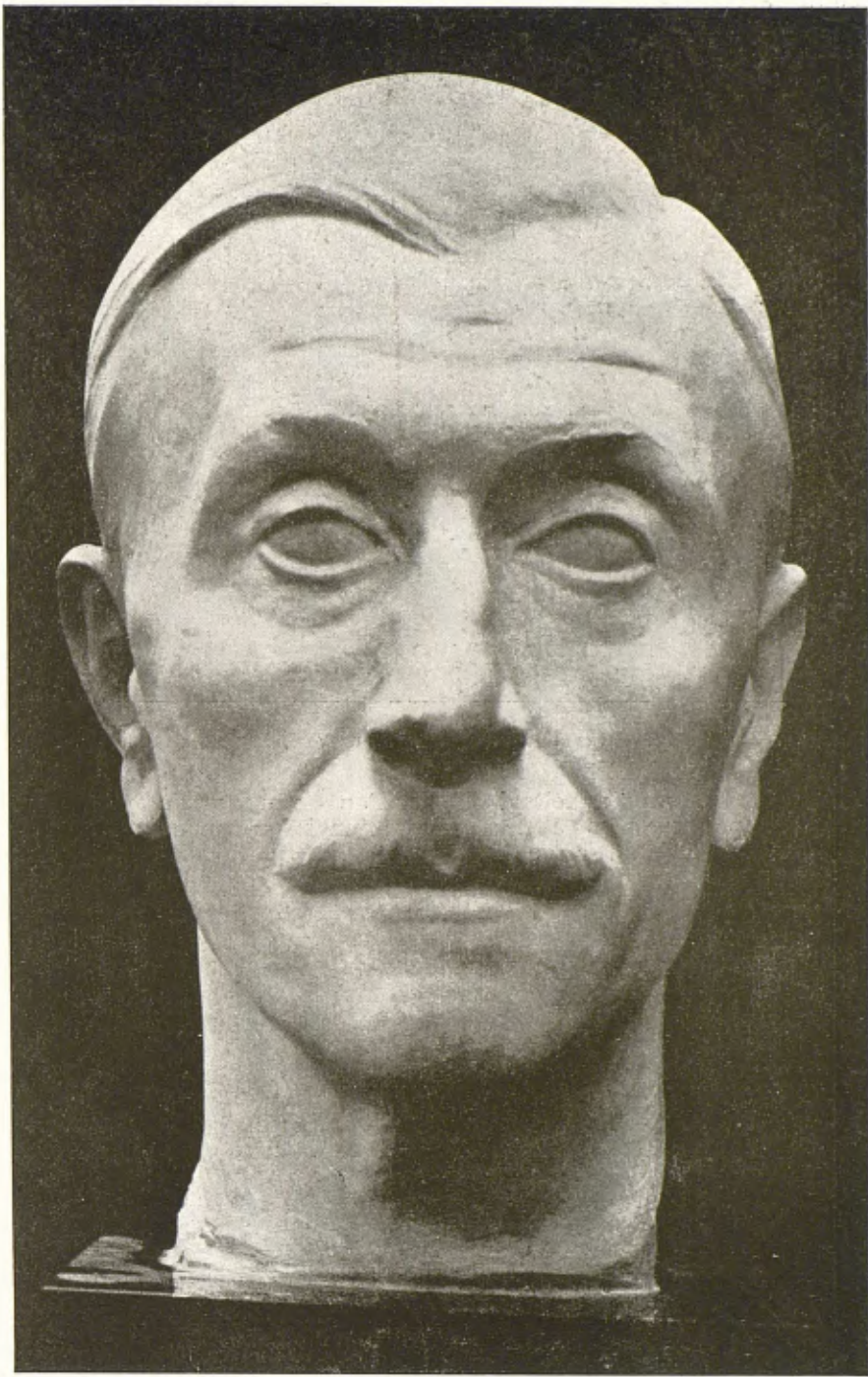
Està actualment en premsa el tercer volum de la Col·lecció «El Tresor Artístic de Catalunya», que publica la GASETA DE LES ARTS, la seguida de la qual s'havia interromput per causes absolutament contràries a la nostra voluntat. El dit volum anirà dedicat a les pintures murals romàniques de la Vall de Bohí, contenint reproduccions dels famosos frescos de les esglésies de Sant Joan de Bohí, Sant Climent i Santa Maria de Tahull.

Exhaurida d'una banda la publicació monumental de l'Institut d'Estudis Catalans dedicada a les Pintures Murals Catalanes, i essent d'altra part considerable el cost de la gran edició de l'Institut, estem segurs que aquest quadern serà molt ben rebut del nostre públic, ja que posa a les mans del gran públic les imatges d'aquests tresors d'art, inclús d'aquells fragments inèdits que no eren descoberts a l'hora que l'Institut publicà el seu llibre.

Com d'habitud el quadern contindrà 32 reproduccions, una d'elles en color, i entre les quals hi haurà gravats reproduint les esglésies que les dites pintures decoraven. El text com el dels altres quaderns, serà del director dels mateixos. En Joaquim Folch i Torres, a la iniciativa del qual és deguda la trasllació al Museu de la Ciutadella, i conservació definitiva d'aquestes obres d'art.

Del Foment de les Arts Decoratives

Durant el mes de maig han tingut lloc alguns actes que palesen la gran avinença entre els socis i l'empenta de l'entitat. Esmentem-los ràpidament: Sopar dels que prengueren part a l'Exposició de París de 1925, en el qual fou ofert a l'amfitrió Santiago Marco una estatueta en terra cuita d'En Pau Gargallo, com a recordança dels seus treballs per al millor èxit de la secció catalana en aquell certamen mundial. Clausura de l'Exposició de Fotografia; per als premis d'aquesta ha modelat una esplèndida medalla l'escultor Marés, medalla que s'està reduint ara per a l'encunyació. Visita de M. L. Nicolle, secretari que fou de l'Exposició de París, abans esmentada, el qual ha vingut a la nostra terra per a completar notícies per a la redacció del

JOSEP DUNYACH. — «Retrat del pintor Ricart Canals.» Exposició de l'Associació d'Escultors. Sala Parés. (Cl. Serra.)

MÀRIO VIVES. — «Maternitat» Exposició de l'Associació d'Escultors. Sala Parés. (Cl. Serra.)

rapport definitiu que publicarà el Govern francès. Va quedar encisat del Foment i del Temple de la Sagrada Família. Finalment excursió col·lectiva a Mallorca, amb temps i mar esplèndids, un dia a Sòller, un altre a Pollensa, un altre a Calatx, Retxada, Artà i Manacor, sense oblidar la mateixa de Palma. Una veritable meravella d'encert en l'organització, d'afabilitat en l'acolliment i de profit espiritual.

El Foment de les Arts Decoratives ha encomanat al gran pintor ceramista Josep Guardiola, que ha sortit cap a Itàlia en viatge d'estudi, un rapport detallat sobre l'Exposició d'Arts Decoratives que s'està celebrant a Monza, i a la qual aquesta entitat, malgrat que especialment convidada, no pogué concórrer. Amb l'estudi del senyor Guardiola, que també és periodista quan convé, passaran a l'arxiu del Foment una munió de dades molt interessants de comparar amb els resultats de París.

El dia 5 del corrent el Foment celebra la seva festa anyal consistent en una excursió a Vilanova, amb visites al Museu Balaguer i Castell de la Geltrú. Anada a Terramar en autòmnibus, dinar al Park Hotel i visita a la tarda al Cau Ferrat, de Sitges.

Aquesta festa, que assenyalava la culminació d'una anyada tan plena de profit, es vegé concorregudíssima i constituí una digna clausura de curs 1926-1927.

DE MALLORCA

Donat l'ambient artístic que hi ha a la Illa daurada i sovintejant-hi les exposicions d'art, hem cregut que era útil que la GASETA DE LES ARTS dediqués a elles un comentari periòdic que s'inicia avui. Per això d'avui en endavant, donarem compte del moviment artístic de la illa germana, tant en lo referent a Exposicions com a n'els altres problemes d'art de tota mena que puguin afectar el seu esperit. Aquestes petites cròniques de Mallorca són confiades a un distingit artista mallorquí que signarà amb el pseudònim de Daurer.

Exposició de Pintors espanyols a Mallorca

Organitzada pel nostre paisà resident fa anys a Barcelona En Toni Vidal i patrocinada pel crític Joaquim Ciervo, hi ha hagut instal·lada a «La Veda» fins a principis del mes de maig una exposició de pintures d'autors prestigiosos de Catalunya i de Madrid.

La idea, naturalment, fou acollida amb interès per part dels nostres aficionats, que va decaure al poc temps d'inaugurar-se. Mallorca té un esperit artístic format en matèria de pintura; durant molts anys hi hagué exposicions cada quinze dies i de vegades a dos, tres i fins a quatre salons; han passat firmes de molt prestigi mostrant les seves obres, i la nostra bona gent que acudeix curiosa i estudiant a totes, és difícil d'enganyar amb la lluentor d'una firma per molt brillant que sigui, si l'obra no respon. Qualque cosa d'això passà amb la mentada exposició d'artistes espanyols. Els organitzadors no aconseguiren fer una selecció d'obres exquisides que representessin bé els noms que les firmaven, i contemplant-les es veia que els pintors havien respost a

la invitació sense fe i solament per compromís.

Dels pintors catalans hi quedaren ben representats els mestres Russiñol, Galwey i Casas amb obres característiques. Canals tenia un deliciós dibuix. Martí Garcés una bella nota de Girona. Lluís Masrera quatre obres. Muntané un quadre gros *Maternitat*. Ferraté un jardí. Mir quasi bé res, tan petita era la nota... Terruella hi estava ben representat amb quatre notes. L'excquisit Carles també amb un bodegó i un paisatge.

Salvador Alarma amb bells bocets teatrals. Opisso, Mestres, Puigdemongas. Sabater i altres que no sabem si són catalans i per no repetir el catàleg completaren l'Exposició.

Hi havia una col·lecció d'artistes molt interessants. De Fortuny (?) una rèplica bastant negra del centenella moro del Museu de Barcelona i un aiguafort de l'Urgell fill, una nota de Cabaret de Beruete, una còpia de Fortuny i alguns altres de fora Catalunya. Moreno Carbonero amb un petit paisatge; d'en Zaragoza i Juli Moisés amb testes-estudis; de Benlliure (Josep) un mendicant adquirit per la Diputació.

És de lamentar si l'èxit no ha acompanyat econòmicament als organitzadors, ja que la idea era lloable i ens brindava l'ocasió per a poder assaborir les belles obres que els artistes de fora Mallorca saben crear.

DAURER.

Les influències aràbiques en l'art romànic

Continuació del número anterior

Deixem la Borgonya i els dominis de Cluny i anem a l'Auvèrnia. Quan hom entra a Clermont, en l'església de Notre Dame du Port, segurament no pensa amb l'art aràbic. Podeu donar el tom entorn l'església sense remarcar res que condueixi el pensament cap al món de l'Islam. Nonobstant, si entreu a la nau per a mirar amb atenció les tribunes, veu-

MIQUEL SOLDEVILA. — «Maternitat», esmalt Limoges. Galeries Areñas.

reu que els seus arcs són molts d'ells a mig punt, però que molts altres són trilobats. Aquest detall sorprèn. Perquè en aquesta església, d'estil romànic, on l'arc de mig punt és general.

MIQUEL SOLDEVILA. — «Rentadores», vori cremat. Galeries Areñas.

hi han aquests arcs trilobats que són arcs aràbics? No és cosa estranya de retrobar a l'Auvèrnia arcs iguals als que ornamenten l'entrada del Mirhab a la Mesquita de Còrdova? Demés, els arcs de Còrdova, són anteriors de més de quatre cents anys als de Notre Dame du Port. La sorpresa augmenta quan en sortir de l'església hom n'examina el motllurat pintoresc. Les cornises de l'absis són sostingudes per mènsules singulars que s'anomenen *modillons à copeaux* (Cartel·les a volutes en forma d'encenalls). Vista de front, aquesta mènsula sembla una mena de flauta

de Pan, els tubs verticals de la qual són junyits per una ferma lligada. Vista de perfil, tallada en mig cercle, és feta d'una seguida d'espitals paral·lels als encenalls que neixen de la

MIQUEL SOLDEVILA. — «Salomé», esmalt Limoges. Galeries Areñas.

garlopa d'un fuster. Aquestes cartel·les decoren encara l'arrencada dels arcs de ferradura de la Mesquita de Còrdova. Era aquest ornament, al segle IX, familiar als arquitectes àrabs, car es troba igualment el gran pati de la Mesquita de Kairuan.

Des del segle X, els cristians d'Espanya copiaren aquesta cartel·la als àrabs. Així la trobem en les més velles esglésies

dels reialmes de Castella i Lleó i que el llibre recent del Dr. Gómez Moreno, ve a fer-nos conèixer. Sovint, en aquestes esglésies, algunes de les quals són anteriors a l'any mil, hom

hi reconeix un motiu manllevat a la Mesquita de Còrdova. Mes les cartel·les d'aquesta mena que decoren Santiago de Peñalba, San Millán de la Cogolla; la capella quadrada de Sant Miquel de Celanova (que sembla un pavelló àrab) imiten d'una manera elegant i original els seus predecessors aràbics. Les volutes esdevenen aquí, cercles decorats d'estrelles. Cosa estranya, les cartel·les de Clermont copien exactament les de la Mesquita de Còrdova, mentre que els de les esglésies espanyoles no són més que còpies infidels. Cal concloure d'això que l'artista de Clermont ha vist, no pas les esglésies cristianes d'Espanya, sinó la pròpia Mesquita de Còrdova? Hom dubta davant la conseqüència; no sap què respondre; però un detall apercibut de sobte ens porta la convicció. Sota

la cornisa de Notre Dame du Port, a Clermont, entre les ja citades cartel·les, apareixen unes petites cúpules on hi són buidades amb una flor de vuit pètals dibuixada en el seu dintre. Una flor tota semblant decora la petita cúpula de la capelleta que cobreix al Mirhab en la Mesquita de Còrdova. La unió d'aquesta cúpula a les cartel·les del més pur model aràbic, prova que l'arquitecte francès ha vist Còrdova.

Mes tot seguit un altra qüestió sens posa a l'esperit. A Clermont, damunt mateix de les cartel·les, una cinta de mosaic decora la mitja rotunda de l'absis revestint-la de la més atractiva bellesa; el dibuix és d'estrelles negres de vuit puntes, inscrites dins de cercles blancs. Viollet le Duc va veure-hi «una fantasia oriental». Jo crec que cal precisar més i que cal reconeixi-hi una imitació dels revestiments aràbics. Més d'un cop pels estrets carrers de Fez, d'on s'alcen els minarets revestits en el cim d'un mosaic d'estrelles, he pensat amb Nostra Dona del Port, de Clermont. El mosaic dels minarets, fets de ceràmiques verdes, blaves, negres, or vell, etc., té una irradiació més lluminosa que la lava i la pedra blanca de l'Auvèr-

MIQUEL SOLDEVILA. — Retrat miniat (8 cms.), en esmalt, de la Sra. de Freixas. Galeries Areñas.

nia, mes el principi decoratiu és anàleg i el dibuix idèntic gairebé; és doncs molt probable que l'arquitecte qui manlevà a l'Islam l'arc trilobad, la cartel·la amb volutes i la cúpula en forma de flor, li manlevà així mateix la idea dels revestiments de mosaic. És al cim del minaret de Còrdova que va admirar aquest decorat de faiances estrellades? No sabriem pas dir-ho, car el famós minaret celebrat pels escriptors àrabs, ha sigut reemplaçat al segle XVI per un campanar espanyol. Edrisi, és veritat que ens diu que «era revestit de la base al cim, amb els més bells ornaments que haguessin sabut inventar les arts del daurador, de l'escriptor i del pintor», però ignorem si era coronat de mosaics com ho són altres minarets menys antics. Hom s'és preguntat si, des d'aquests temps antics, els àrabs decoraven els llurs monuments amb mosaics de faiança. Es pot respondre que si els revestiments de ceràmica del Mirhab de Kaironan són realment del segle IX, no hi ha cap dificultat en respondre que sí. D'altra part, les excavacions espanyoles de Medinet-az-Zahara (aquest palau cèlebre entre tots, aquesta meravella que el Kalifa Abd-el-Rahman, ccm un màgic, feu alçar damunt la terra, prop de Còrdova, per a encantar una «favorita») ha permès de retrobar mosaics de rajoles vernicades que datarien del segle X. Aquest art encisador dels revestiments de ceràmica, té a Espanya i al Moghreb, com es veu, llunyans orígens. No és doncs pas impossible que l'arquitecte de Clermont hagi imitat als mosaics de Còrdova, la qual cosa m'ha confirmat el pensament de què el revestiment decoratiu estrellat de l'absis de l'església de Nostra Dona del Port, a Clermont, era realment d'origen àrab, majorment tenint en compte que n'hi ha un de dibuix molt semblant a Sicília, a l'absis de

MIQUEL SOLDEVILA. — «Perseu», vori cremat. Galeries Arenas.

Montreale; absis aquest que elevat en temps en què la Sicília era en ses tres parts musulmana, té un decorat totalment musulmà.

Hom sap que aquesta decoració de l'absis de l'església de Clermont Ferran, amb els seus mosaics i cartel·les, reapareix en molts altres

indrets de l'Auvèrnia: a Issoire, a Saint Nectaire i fins a Brioude. Hem de concloure d'això que Nostra Dona del Port fou el model imitat constantment al segle XII? Excavacions fetes fa alguns anys a la Catedral de Clermont, ens deixen endevinar una església més antiga. Allí varen

trobar-se restos que indiquen que la Catedral primitiva havia tingut amb anterioritat a l'església de Nostra Dona del Port, un deambulatori o girola amb capelles radials. Alguns restes de l'absis fa creure que l'obra podria remuntar al segle XI. És doncs probable que la Catedral romànica de Clermont, aquella que vegé Urbà II, i davant la qual cridà a la França a la guerra Santa, fou la més antiga d'aquestes belles esglésies de l'Auvèrnia, Nostra Dona del Port, elevada al segle següent, probablement no en fou més que una còpia. Serà doncs al segle XI que caldrà posar la data d'aquestes imitacions de l'art àrab, el qual ja, segons totes les versemblances, devia caracteritzar el monument romànic original. Sabem que al segle XI la França estava entrenada envers l'Espanya. Però, per quina raó l'art hispano-àrab influi tan profundament les esglésies de l'Auvèrnia? Tot el que podem respondre és que Clermont es trobava a la bifurcació de tres rutes antigues que anaven a unir-se als grans camins de Santitago de Compostela. La primera d'aquestes rutes era la via romana que anava de Limoges cap a Ahun i la Creuse; la segona la via romana que anava a Perigeux per Ussel (on es veu encara l'àguila de Roma) i per Brive; la tercera, la via romana que remuntava l'Allier fins a Vieille-Brioude i atenyia Le Puy. Una multitud de romers del Centre i de l'Est, no aconseguiren la gran ruta de Santiago mes que en passant per Clermont Ferran. Clermont fou doncs un lloc de paratge pels viatgers que anaven o venien d'Espanya, i podeu imaginar que l'artista qui decorà Clermont, aniria per la ruta de Santiago i que havia vist no sols l'Espanya cristiana, sino l'Espanya musulmana.

(Seguirà)

EMILE MALE.

GASETA DE LES ARTS

Apareix quinzenalment

EDITORIAL DAVID, Corts, 460 — EDITORIAL POLIGLOTA, Petritxol, 8

Subscripció:	Barcelona..... 2 ptes. al mes		Número solt:	
	Península i Amèrica	30 » l'any	De l'any corrent	Ptes. 1'25
	Altres països.....	36 » »	» anterior	» 2

GUIA DE LES ARTS I DELS ARTISTES

Pintors

BAIXERAS, DIONÍS	CASP, 46.
BENET, RAFAEL	MUNTANER, 1, 2.ª, 1.ª
BIOSCA, JOAQUIM	DIPUTACIÓ, 310.
CAPMANY, RAMON	ESCUDELLERS, 8, TALLER.
CARLES, D.	CASP, 56.
COLOM, JOAN	CLARÍS, 99.
ESPINAL, M. A.	PROVENÇA, 562.
JUNYENT, OLAGUER	Bonavista, 22.
MASVILA, F.	Pg. S. JOAN, 133. ESTUDI
MESTRES, FÉLIX	DIPUTACIÓ, 289, 1.ª
RAURICH, NICOLAU	BARCELONA, 24 (SARRIÀ)

Dibuixants-pintors

CARDUNETS, ALEXANDRE	DIPUTACIÓ, 235, 2.ª, 1.ª

Escultors

CLARASÓ, ENRIC	GRANADOS, TORRA SANT FRANCESC (SARRIÀ).
LLIMONA, JOSEP	DIAGONAL, 410.
OTERO, JAUME	ARAGÓ, 329.
VILADOMAT I MASSANES, JOSEP	SARDANYOLA.

Decoració

LENA, S. A.	PL. ANTONI LOPEZ, 15, 3.ª, 2.ª

Decoradors

BADRINAS, A.	NEPTÚ, 2 (GRÀCIA).
BUSQUETS, JOAN	PASSEIG DE GRÀCIA, 36.
LLONGUERAS, JAUME	Rda. S. PERE, 36, 3.ª, 1.ª
MARCO, SANTIAGO	ARAGÓ, 280.
PALAU, JOSEP	MALLORCA, 313.
PARCERISAS I C.ª	E. GRANADOS, 90
RIGOL, RAMON	DIAGONAL, 389.

Projectistes de jardins

LLIMONA I BENET, RAFAEL	CASA BALIARDA-HORTA
RIGOL ARTUR	PL. TETUÁN, 18, TENDA.

Acadèmies de dibuix i pintura

BAIXAS	Pi, 1, 1.ª

Llibreries d'art

EDITORIAL POLIGLOTA	PETRITXOL, 8.

Editors de llibres d'art

EDITORIAL MONTAÑO-	
LA, S. A.	PL. CATALUNYA, 9.

Reportatges d'art

SERRA, FRANCESC	SALMERON, 156, 2.ª

Efectes de dibuix i pintura

GUARDIOLA, I.	VALÈNCIA, 199.
HORTA, MIQUEL	AVINYÓ, 7.
TENIDOR, MODEST	RBLA. CATALUNYA, 89.
TENIDOR, VÍDUA E.	RONDA SANT PERE, 16.

Antiquaris

COSTACARVAJAL	CALL, 28, PRAL.
ESCLASANS, MARIA	PIETAT, 10 DAR.ª CATED.
GALERIA MONTLLOR	FRENERIA, 5.ª
QUER FARRÉS, FR.ª	PALLA, 27.
VALENCIANO, J.	CORRIBIA, 2.

Catifes (Manufactura)

AYMAT, TOMÀS	RIUS I TAULET, 21 (SANT CUGAT DEL VALLÈS).

Ceràmica d'art

GUARDIOLA, JOSEP	MOZART, 6, 1.ª, 2.ª

Construcció i decoració

BASTÚS, QUERALTÓ I C.ª	STA. ELENA, 4 i 6.

Constructors d'obres

OLIVA MALLOL	Rda. S. PERE, 48, 2.ª, 2.ª

Ebenistes

ORRI, FREDERIC	ARIBAU, 226.
VAYREDA, RAIMOND	BORRELL I DIPUTACIÓ, 111

Escultura religiosa

CAMPS ARNAU, J. M.ª	MONTSENY, 77 (GRÀCIA).

Fusteries artístiques

CASAS, VÍDUA DE F.	DIPUTACIÓ, 119-121.

Galeries d'exposicions

AREÑAS	CORTS, 670.

Làmpares

BIOSCA I BOTEY	RBLA. CATALUNYA, 129.

Metalls d'art

BIOSCA I BOTEY	RBLA. CATALUNYA, 129.
CORBERÓ, PERE	ARIBAU, 103.

Miralls

TERRÉS CAMALÓ, F.	EXPOSICIÓ: LAURIA, 9
TERRÉS CAMALÓ, J. M.	S. C. Tallers: VALÈNCIA, 483

Mobles moderns

BADRINAS, A.	NEPTÚ, 2 (GRÀCIA).

Papers pintats

GUASCH, FILL DE JOSEP	RAURICH, 8.
SÀLVIA, FILLS DE SALV.	PORTAL DE L'ÀNGEL, 4

Parquets (fàbriques)

CASAS, VÍDUA DE F.	DIPUTACIÓ, 119-121.

Pedra artificial

MINGUELL, JOAN	PARÍS, 209.

Pintors decoradors

CASALS PEYPOCH, J.	ROGER DE FLOR, 164.
COROMINAS, MANUEL	ASTÚRIES, 14 (GRÀCIA).

Reproduccions artístiques

BECHINI, GABRIEL	ROGER DE FLOR, 162.
PRIU, TOMÀS	CONSELL DE CENT, 368.
RENART, J.	DIPUTACIÓ, 271.

Tapisseries

BLANCO BAÑERES, H.	CALL, 21.

Tapissers

BUSQUETS, JOAN	PASSEIG DE GRÀCIA, 36.
GILABERT, JOSEP	PASSEIG DE GRÀCIA, 114
LLOSA, PERFECTE	BALMES, 128, TENDA.

Tapissos (Manufactura)

AYMAT, TOMÀS	RIUS I TAULET, 21 (SANT CUGAT DEL VALLÈS).

Vidres d'art

GRANELL I C.ª	ENRIC GRANADOS, 46.
TERRÉS CAMALÓ, E.	EXPOSICIÓ: LAURIA, 9
TERRÉS CAMALÓ, J. M.	S. C. Tallers: VALÈNCIA, 483

JOIER

TEL. 813 - S.P. GRANVIA, 660

BARCELONA

CASA FUNDADA L'ANY 1835

GALERIES LAYETANES

Corts Catalanes, 613

Tel. A. 4902

EXPOSICIONS D'ART

TAPISSOS
LÀMPARES
DECORACIÓ

CONSTRUCCIÓ DE MOBLES
D'ESTIL

SILLÓ DE REPÓS

Patent n.º 93559

POT GRADUAR-SE A QUATRE POSICIONS
DIFERENTS A AVENTATJA EN CONFORT
I EN ECONOMIA AL SILLÓ ADJUSTABLE DE
FABRICACIÓ ANGLESÀ

Model A.
Tapissat amb molles

Model B.
Amb coixins de miraguano

A. Badrinas

Neptú, 2 (G.)

BARCELONA

BRONZES D'ART
FERRETERIA I METALLS PER A OBRES
LÀMPARES
INSTAL·LACIONS AIGUA I GAS

BIOSCA & BOTEY, S. L.

VENDES: Rambla Catalunya, 129. Telèfon 1228 G.
TALLERS: Roger de Flor, 189. Telèfon 1005 G.

Art & Marcs

Presents

Sala Parés

Petrítxol, 5 Telèf. 3523 A.

Fusteria

Enric Tarragó

TALLER DE CONSTRUCCIONS:

Consell de Cent, 283. Telèf. 3504 A.

FÀBRICA D'ELABORAR FUSTA:

Roger de Flor, 132. Telèf. 327 S. P.

Areñas

FOTOGRAFIA i EXPOSICIONS

Procediments pigmentaris

Gomes

Tintes

Carbons

Esmalts

Venda d'obres

i objectes d'art

Antiguitats

Decoració

Mobles

Corts, 670 (junt al Ritz)

¡GRAN ÈXIT!

RESUM

DE LA

HISTORIA GENERAL DE L'ART

per en

JOAQUIM FOLCH I TORRES

Director dels Museus d'Art i Arqueologia de Barcelona,
Ex-professor d'Història de l'Art a l'Escola Superior de
Bells Oficis

SUBSCRIPCIÓ:

a 1'50 pessetes quadern :: Dos quaderns mensuals

EDITORIAL DAVID - Corts, 460 - BARCELONA

G. Homar

Mobles

Làmpares

Decoració

Antiguitats

Canuda, 4 BARCELONA

RENART

Reproduccions

Enquadraments

d'art

Diputació, 271

Barcelona

RIGALT, BULBENA i C.^a

VIDRIERIA D'ART I INSTAL·LACIONS

CASANOVA, 32 (entre Corts i Sepúlveda)
TELÈF. 5343-A. BARCELONA

Reproduccions artístiques
en marbre, pedra, etc.

Fundició de bronzes a la cera perduda

Gabriel Bechini

TELÈFON S. P. 120

Roger de Flor, 162, i Consell de Cent, 430
Barcelona

QUADERNS DE DIVULGACIÓ ARTÍSTICA DE LA GASETA DE LES ARTS
Director: JOAQUIM FOLCH I TORRES

EL TRESOR ARTÍSTIC DE CATALUNYA

HA SORTIT EL PRIMER QUADERN DEDICAT A

EL RETAULE DELS REVENEDORS

HA SORTIT EL SEGON QUADERN

ELS ANTICS VIDRES CATALANS ESMALTATS

Formaran aquests quaderns, en sèries, un veritable catàleg artístic monumental de Catalunya
Subscripcions a la col·lecció "GASETA DE LES ARTS"
EDITORIAL POLIGLOTA. - PETRITXOL, 8

H. Blanco Bañeres

Call, 21 (Pl. S. Jaume). - Telèf. 190 A.

ALFOMBRES

TAPISSERIES

CORTINATGES

LLENCERIA

TAPISSOS PERSES I D'ESMIRNA
NUSATS A MÀ

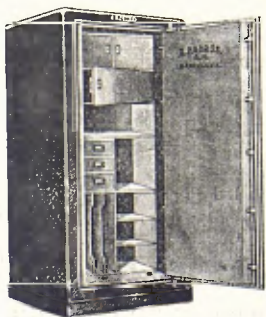
TALLER D'EBENISTERIA
DE

Frederic Orri

Construcció de
mobles de totes
classes

• ARIBAU, 226 •
Telèfon 2091 G.

Barcelona

A. PADRÓS, S. A.

Premiada a l'Exposició d'Arts Decoratives de París de 1926

ARQUES INVULNERABLES PER A CAUDALS
AMB PANY DE SECRET SENSE CLAU

PREMSSES PER A COPIAR CARTES

PANYS DE SEGURETAT PER A PORTES DE PIS

BÀSCULES DE ROMANA SENSE PESOS

CAMBRES CUIRASSADES AMB COM-

PARTIMENTS (PER A BANCs I BANQUERS)

A PROVA DE FOC, EXPLOSIUS I LLADRES

Fem tramesa de pressupostos si s'ens demanen

TALLERS: VALENCIA, 501-503 • CASTILLEJOS, 247-249
DESPATX: RONDA SANT PERE, 21 • BARCELONA

TALLER DE TAPISSERIA I DECORACIÓ

JOSEP GILABERT

ANTIGA CASA ROSELLÓ

Es tallen fundes i confec-
cionen tota mena de cor-
tinatges. • Especialitat en
sillons de gran confort.

Passeig de Gràcia, 114 • Telèfon 2634 G.
BARCELONA

102/222